

אנו ושכנינו 1946 - 48

מוגש ע"י
ארכיון
קבוץ חצור
1980

תיקונים וחוספוח

לע' 12 , החקפה האצ"ל על שדה התעופה היחה ב-25 בפברואר 1946. נהרסו
12 מטוסי "הליפכס" 4-מנועיים.

לע' 17 לפי "חטיבת גבעתי במלחמת הקוממיוח"- כבר בפברואר והתחלה מרץ 1948
פינו הבריטים מחנות: גדרה, קסטינה(חצור), בית דאראס(באר טוביה),
ניצנים וג'וליס....מבין אלה נחפסו קבע על ידי כתוחינו: "חצור",
בית דאראס....המחנות נחפסו או אובטחו ע"י אנשי הישובים
הסמוכים להם(עד שהוטל הדבר על אנשי גדוד 3...), אנשי קבוץ חצור
הצעיר תפסו אח מחנה קסטינה(חצור)....(ע'488)

אָנוּ וּשְׁכֵנֵינוּ

בחוכרת זו נשתדל לענות על השאלה: "מי היו שכנינו בזמן

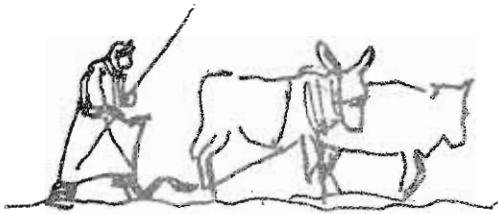
עליית קיבוץ א"י ג' על הקרקע בסוף קיץ 1946?". אין זה מחקר היסטורי מעמיק; הוא מסתמך על מקורות לא רבים. בכל זאת תקוותי היא, שחומר זה יענה על רצונם של בנינו וחברינו החדשים להכיר טוב יותר את הסביבה בה התישבנו - וידרבונו חברים ותיקים לכתוב, או להתראיין, על נושא זה.

חלק גדול של החומר נמסר, או נכתב, ע"י צבי בר-אמוץ שבתקופה בה אנו דנים היה:

(א) מוכתר הקיבוץ ("מוכתר": נבחר של כפר או עיר, שחפידו להביא לידיעת השלטונות את ענייני המקום ולייצג אותו לפנייהם).

(ב) עובד הקרן הקיימת ביחידה שעסקה בקביית קרקעות.

(ג) פעיל הש"י (שירות המודיעין) של ה"הגנה" בסביבתנו.

הסתכלות במפה המצורפת

תראה ששכנינו הערבים הקרובים

בזמן עלייתנו לקרקע היו ארבעה כפרים.

ברקה יאסור ביסני שרקי (מזרחית) ביסני גרבי (מערבית)

היישובים היהודיים השכנים היו:

גן - יבנה ביצרון

והאנגלים - במחנה שלידנו.....

ארבעה כפרים גדולים ערביים שכנו ב"מעגל" מרוחק יותר:

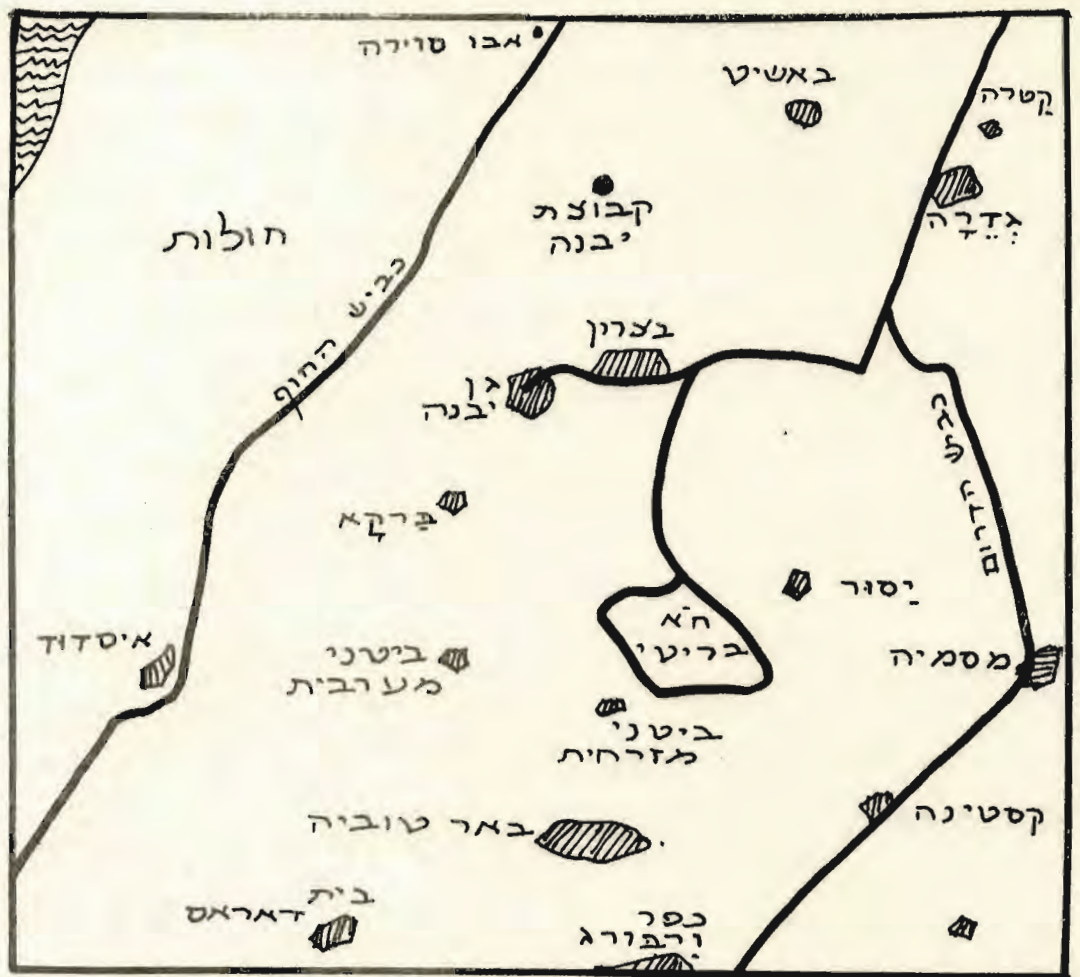
כאשיט איסדור בית-דאראס מסמיה

היישובים היהודיים ב"מעגל" זה היו:

גדרה קב" יבנה באר טוביה כפר נורבורג

איזורנו
בשנת
1941
לפי מפה
ממשלתית

1:100,000

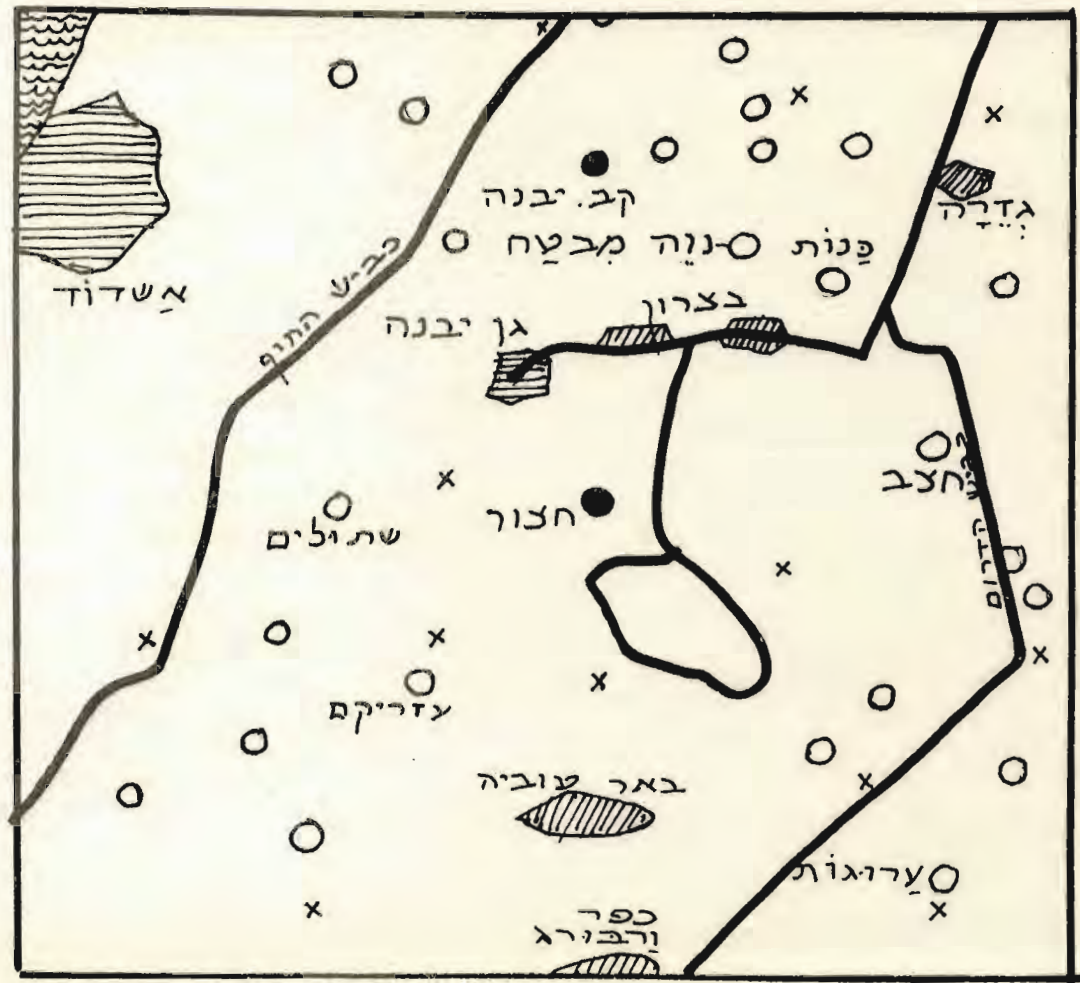

כנל

1956

x מקומם של
כפרים
ערביים
עד 1948

o ישובים
יהודיים
שקמו
אחר 1948

מחולדות המקום (צבי בר-אמוץ)

את סביבת חצור הכרנו לראשונה בחורף 1940. אז עבדה קבוצת חברים מקיבוץ א"י ג' (שאו היה בראשון) בטלילת קטע של כביש מהסיבוב עד למחנה הצבאי. הקבלן היה קטינקא (אביה של גליליה, שאז הייתה חברה קבוצתנו). לאחר שמסר את פרטי העבודה אמר: "הסתדרו" והסתלק. העמדנו שני אהלים במקום שידוע היום כ"טיבוב בני עי"ש". חוה בשלה, גדליה היה בעל המקצוע ודוד גפן ואני היינו בין הטוללים.

במאי 1946 טוכס סופית שהקיבוץ יעבור מגבולות לתל-אריח, ("תל-רוחוח"), מקומו של קיבוץ חצור היום.

(ב"גבולות" ישבנו שלוש שנים כפלוגה קטנה. רשמית היינו פלוגה של 12 חברים, אבל עפ"ר מנינו 6 - 10 חברים; לא יכולנו לקבל חקציב להגדיל את מספר החברים והיינו "עמוסים" הורים לילדים קטנים ועייפנו משמונה שנים של חיים ב"פלוגות").

אדמות "יסור" (על שם הכפר הערבי שבין אדמותיו היו מספר חלקות של הקק"ל) הוצעו לנו כאתר החיישבות מכמה סיבות:

1. יחיעס ז"ל, בנו של ראש הקק"ל - וייץ, היה חבר קיבוצנו ולויץ היה יחס אבהי אלינו בזכות קשרים של שנים. הוא ליווה אותנו מקרוב כל זמן שהותנו בגבולות (6-1943), השתתף בלבטינו ומתוך הבנת מצוקתנו עשה מאמצים לעזור לנו.

2. משרד הקק"ל, שעסק ברכישת קרקעות בנגב (משרדו של יואב צוקרמן), היה אחראי לפעולה באיזור "יסור". באותה תקופה עבדתי עבור משרד זה והאמנו שבאיזור הזה נוכל לרכוש מספיק קרקעות להקמת ישוב חדש.

3. המוסדות המיישבים רצו ליצור רצף של יישובים בדרום באיזור: גדרה, קב"יבנה, גן-יבנה, ביצרון ובאר טוביה.

היישובים היהודיים בסביבה ב-1946

גן - יבנה

בתחילת שנות ה-30 רכשה קבוצת יהודים מארה"ב (רובם מורים דתיים) אדמות בסביבת גדרה ויסדה את המושבה "גן-יבנה". אותה חברה ("אחוזת") הקימה גם את רענגה; אך לרענגה עלו רוכשי הקרקעות, התיישבו במקום ונטעו פרדסים. לעומת זאת בגן-יבנה מעטים היו העולים. מספר הבתים היה קטן; בעיקר של פועלים ומנהלי עבודה שעבדו עבור "יכיץ-חק"ל", חברה קבלנית שנטעה וטיפלה בפרדסים של האמריקאים, בעלי האדמות בגן-יבנה. לכן הבתים המעטים היו מפוזרים על שטח גדול, הבעלים האמריקאים המשיכו להשקיע כסף בעיבוד פרדסיהם אך לא נתנו רשות לבנות על המגרשים שלהם, בחקוה, ש"בבוא היום יעלו על אדמתם וישתקעו".

מושב ביצרון

ישוב זה נוסד ע"י קבוצה של עולים מרוסיה שהשתייכו ל"גדוד העבודה" ונדדו בארץ כחבורה מאורגנת.

בתחילת שנות ה-30 קיבלו, כמקום להתיישבותם, את אדמות חג' אחמד אבו חדרה ליד גן-יבנה.

באר טוביה

אדמותיה נרכשו לראשונה ע"י הנדיב הידוע בשנת 1887. במקום נוסדה מושבה שנקראה תחילה קסטינה. במאורעות 1929 התנפלו שכנים ערבים, הרגו באכזריות אחדים מהתושבים והרסוה כליל.

כשנה לאחר חורבנה זונח היסוד לבאר-טוביה החדשה, מושב עובדים. בוניו היו אנשי תנועת העבודה וההגנה, ברובם מהגליל.

כפר ורבורג

מושב מתנועת המושבים. נוסד ב- 1929.

קב' יבנה

הרב ברלין ואוסישקין רצו לחדש את ימיה של יבנה המפורסמת. עם רכישת קרקעות באיזור ע"י הקק"ל עלתה למקום ב- 1941 קבוצה של חברי "הפועל המזרחי" והנקודה נקראה קבוצת יבנה. לידה הקציבו מקום לישיבה הנקראת "כרם דיבנה", כן נקנו אדמות עבור מוסד ילדים (וסמינר למורים), הנקרא גבעת וושינגטון.

שיחה עם יעקב נחתומי, שהיה בא כוח של הקיבוץ באותה תקופה

ש. באיזו מידה יצרנו קשר עם היהודים בסביבתנו בזמן עלייתנו?

ת. בהתחלה חיפשנו קשר עם אנשי באר-טוביה. מבחינה גיאוגרפית זה היה קשה בגלל מחנה הצבא הבריטי והכפרים הערביים שהפרידו בינינו. אם תעיין בחוכנית המישקית הראשונה של "יסוד" (כך נקראה הנקודה אז) תמצא סעיף שנקרא: "מוסך משותף עם באר-טוביה". אז חיפשנו מקורות פרנסה וטרם ידענו אים תתפחח המסגריה ("אמץ"). הצענו להקים בקיבוץ מוסך גדול שיבצע תיקוני טרקטורים ומכונות חקלאיות של מושבי הסביבה. אנשי באר-טוביה ראו את ההצעה בעין יפה - אך מעבר לזה לא התקדם העניין כי, בינתיים, התחלנו לפתח 3 מפעלים תעשייתיים: "אמץ", נגריה ו"שביט" (אלקטרוניקה).

ש. האם היו מצדם הצעות לעזור או ליעץ לנו?

ת. אינני זוכר הצעות כאלה. אותו דבר לגבי גן-יבנה. לא היה לנו קשר יום-יומי של ממש עם אנשי גן-יבנה, חוץ מיוסקה פוזן, ראש המועצה ואבראשה - מרכז הוועדה החקלאית. מדי פעם נפגשנו בכדי להחליף מידע ולהתייעץ בענייני ערביי הסביבה והמחנה הבריטי שליידנו.

ש. מה, לפי דעתך, הייתה הסיבה לחוסר קשר? האם לא היה חשוב להם עלייתו של יישוב יהודי חדש בקירבתם?

ת. קשה להגדיר את הסיבה. הם קיבלו בחיוב רב את עלייתנו על הקרקע; במיוחד לאור המצב הביטחוני המעורר שנוצר לאחר שהאצ"ל פוצץ מטוסים בשדה התעופה פה. דבר זה קרה מספר חודשים לפני עלייתנו. פשוט, לא היו עניינים משותפים שיכלו להביא לידי קשרים של ממש.

ש. ובענייני הפרדס - לא עזרו לנו, מבחינה מקצועית, פרדסני גן-יבנה?

ת. דווקא אנחנו היינו יכולים לעזור להם. היו לנו חברים, שהיו כבר בעלי ניסיון וידע רב בתחום הפרדסנות.

ש. וחזן מכאר-טוביה וגן-יבנה?

ת. היה לנו קשר יותר חזק ושוטף עם מספר משפחות - מצאצאי הבילויים בגדרה. קשר זה התחיל בהיחננו בגבולות ונמשך גם לאחר שהתישבנו בחצור. מהם קיבלנו מידע שוטף על הבעיות החקלאיות של האיזור. עָרַתם הרבה התבטאה באופן מוחשי כאשר התחילו ההפצצות על הקיבוץ עם פרוץ מלחמת השחרור: אחד האיכרים בגדרה הסכים ל"אכסן" את עדר הפרות שלנו עד "יעבור זעם".

כפרים ערביים בסביבה (צני בר-אמוץ)

יטור (יאטור)

הכפר היה ממזרח למחנה צה"ל של היום על הגבעות של בריכות "מקורות". הוא מנה ב- 1946 כ- 2000 נפש. למוצית החושבים (אלה שהשתייכו למשפחת אברהים) היו קשרים עם בני הבילויים בגדרה. הם שמרו על ידידות עם היהודים בסביבה, הזדהו איתם בימי המאורעות והודיעו להם על מקרי גניבה וחבלה.

החלק השני של הכפר השתייך לאנשי המופתי - החוסיינים. מתוך משפחות אלה יצאו שודדים ופורעים וחלקם היו פעילים בשריפת באר-טוביה הישנה ב- 1929.

בדרך כלל קשה להיות פסקני ולחלק כפר בצורה הנ"ל. בכפר יטור היה המצב קצת יוצא דופן כי החלוקה הייתה גם גיאוגרפית: אלה שגרו במזרח הכפר היו עויינים ליהודים; ואלה שגרו במערב - היו ידידותיים. המריבות בתוך הכפר בין המשפחות היו קשות וחלק מהתושבים הוגלה ע"י הרייטים בשנות המאורעות.

בצד המזרחי של יטור היו לנו (לחצור) 48 דונם.

(מידע על הכפר יאסור - מתוך דף מישע של המודיעין (ש"י)
של ה"הגנה")
1944

יאסור - כפר קדום מזמן הרומאים (??). עתיקות - איך.

מימי הכפר - באר הובעה בצד המערבי של הכפר, שייכת לכל התושבים.... אולם, עכשיו היא עזובה והיום שותים מהבארות שמסביב לכפר בפרדסים.... כנגד תשלום של 8 מא"י לחודש....

בנייני הכפר - הבתים בנויים טיט ומעט אבן; הגגות רובם עץ וטיט....

עצי הכפר - זיתים, שקמים, מעט תמרים, חאנים, חפוחים, ענבים, אגסים, שזיפים, תות ופרדסים.

שטח האדמות - 8000 ד'. הרוב מישוריים.... כלה, מפרוזה (נחלק ונפרד; חלקות שאין שותפות בהן; יתחלקו ליורשים), אין, מושאע' (בעלות משותפת על קרקע באופן שכל שותף הוא בעל גמור על חלקו ומדי כמה שנים מתחלפים בחלקות).

תושבי הכפר - 1200 נפש. יש שתי "חמולות": אחת מוצאה מצבא זיברהים פאשא אשר בא ממצרים לפני כמאה שנים והתנחלו בה. ה"חמולה" השניה גרים בכפר מזמן יותר קדום עד שאינם יודעים את הזמן. רק אומרים שעצי הזיתים הקדומים הם "רומאיים".

קשר עם היהודים - קשרי מסחר עם היהודים בסביבה.

קשרי הכפר - עם הממשלה, המושל והצבא - הם טובים.

במאורעות - השתתפו. לא נהרג מהם, אך נאסרו מעטים. שלמו לטרוריסטים מרצונם הטוב. נשק יש בכפר לא מעט, כי הצליחו לקבל באמצעות המוכתאר בזמן הצבא האוסטרלי ויש להם נשק חדיש. נתנו להם גם חלק בלי תשלום. הממשלה לא לקחה נשק מהכפר.

ועוד.....

חבר ממחנה יאסור מספר:

היחסים בין הערבים

והיהודים מתוחים מאד. הערבים העובדים בסביבה הם על פי רוב מהכפר ביטני. הערבים מתמרמרים שהצבא לקח מהם כמעט את כל האדמות בו בזמן שלא נגעו כמעט באדמת באר-טוביה. מדי פעם יש התנגשויות עם יהודים.

ב- 16.10.42 עלתה עגלה ערבית על יהודי. היהודי רשם את מספרו של העגלון כדי למסור אותו לשלטונות. העגלון התנפל על היהודי ופצע אותו. באו עוד ערבים לעזרתו של העגלון ופצעו עוד יהודי אשר עבד בקרבת מקום.

אחרי המקרה הזה פוטר כל הערבים שהשתתפו בחגרה, אולם הוחזרו באותו יום לעבודה.

3.11.42

(מחוך דפי מידע של ה"הגנה")

1944 הכפר ביטני שרקי (המזרחית)

מימי הכפר - באר קדומה מזרחית לכפר. שייכת לכל התושבים... אולם עכשיו היא עזובה... יש פרדסים מסביב לכפר ובהם בארות עם מוטורים...

בנייני הכפר - ...בנויים טיט. רוב הגגות עשויים עצים וטיט; בתים מעטים גגותיהם רעפים.

שטח האדמות - כ- 3000 דונם.

מספר התושבים - 870 נפש.

קשרים - קשרים עם יהודים - אין.

בעלי מלאכה - אין. במחנות הצבא עובדים כ- 200 פועלים מבני הכפר.

קשרי הכפר - עם הממשלה, המשטרה, המושל והצבא - טובים.

נשק - יש קנוהו מהצבא; במיוחד מהאוסטרלים.

במאורעות - לא נהרג מהכפר אף אחד.

(מחוך דו"ח של ה"הגנה")

הכפר ביטני גרבי (המערבית)

כפר קדום מימי הרומאים (??).

עתיקות - אין.

מימי הכפר -

בנייני הכפר - שרקי

שטח האדמות - כ- 4000 דונם.

תושבים - 890 נפש.

קשר עם יהודים - אין.

בית ספר - יש בכפר בית ספר

שנבנה מכספי התושבים. מספר

התלמידים: 45. יש בו שני

מורים מטעם הממשלה. חושבים

להגדיל את בית הספר. לאיסדוד

שולחים כמה תלמידים ללמוד.

חנויות - בכפר 5 חנויות מכולת ואחת לבגדים ישנים.

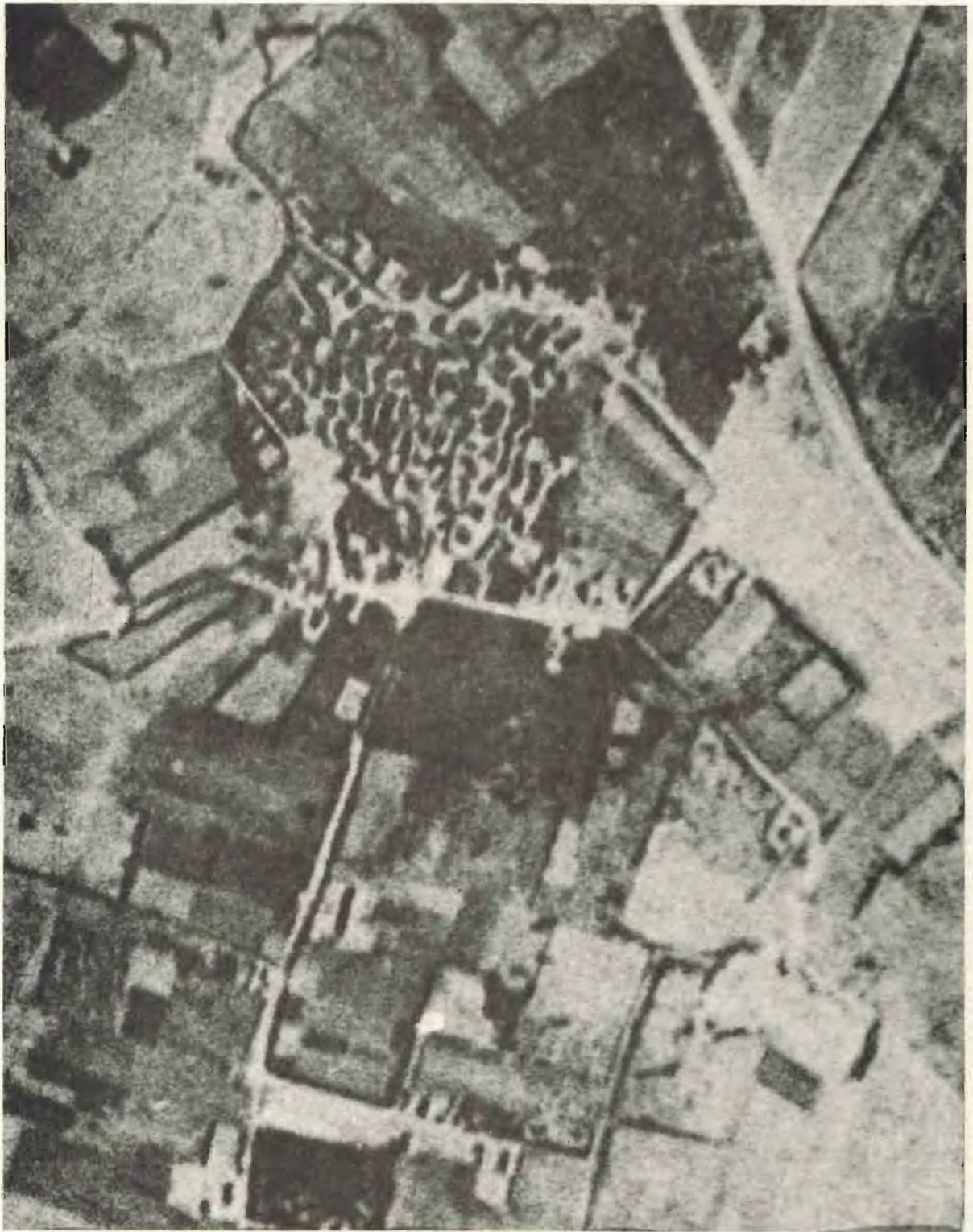
- יש אנשים זרים הבאים לכפר בקיץ מאל-עריש. עובדים

במבינה.

- יש בכפר מעט פועלים העובדים במחנה הצבא.

בֵּית כִּי מִזְרַחִית

1944

217

מצילום

בעלי מלאכה - בנאים: 2; רצענים: 2; פחח: 1;
חייטים: 3; נגר: 1;

ברקה

כפר זה היה מערבה משטחי "הפורח" (של היום) ובאיזור השיכונים הדרומיים של גן-יבנה (של היום).

(מתוך דו"ח של ה"הגנה" 1944)

ברקה

כפר קדום מזמן הרומאים (??).

עתיקות: יש בו בית קברות עתיק ובו קבר הנביא ברק... .

מקורות מים - (

בניינים - { כמו בביטני

אדמות הכפר - 5500 דונם. האדמה מפרוזה (ראה הערה בדף מס' 4) ומחולקת ל- 20 משפחות בלבד. יתר החושבים מסוורי קרקע העובדים כפועלים. בעלי האחוזות בכפר מחכירים קרקעותיהם לתושבי ברקה והכפרים הסמוכים.

תושבים - 917 נפש.

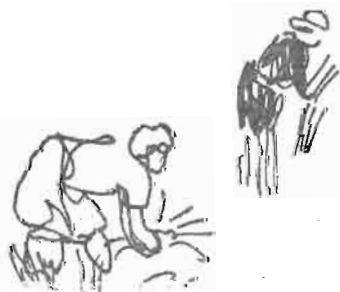
קשר עם יהודים - מוכרים לתושבי גן-יבנה זבל, ביצים, תרנגולות, שעורה ותבן. אנשי גן יבנה נותנים להם לרעות אה בהתם בשדותיהם. חלק מתושבי הכפר עובדים בפרדסים של היהודים.

בזמן המאורעות - היה שקט בכפר. לא מת ולא נאסר מהם איש.

נשק - יש. מהצבא.

(צבי בר-אמוץ)

שלושת הכפרים האלה נוסדו בשנות 60-1850 ע"י חיילים מצריים משוחררים שהשתתפו במלחמות אנרהים עלי באיזור. הם התיישבו ביישוב קטן ע"י הבארות של ביטני המערבית והתרחבו מזרחה וצפונה.

דוגמאות של מידע שוטף שסופק ע"י ה"הגנה"
לפעיליה בשטח

24.8.42

.....ל

במחנה העבודה בגיבעה 69 עבד עד לפני זמן מה
ערבי בשם.....מאשדוד. ערבי זה הצטיין בהסתתרו הגלויה
נגד היהודים והאנגלים כאחד. לפני זמן מה עזב את מקום
עבודתו ומוטריים שהוא עוסק במסחר בכפרים. אנשי המקום
מניחים שמלאכתו זו נותנת לו אפשרויות רבות של תעמולה
והסתה. לתשומת לב!!

9.4.43

.....ל

לפני מספר ימים מצא משמר של שוטרי רכבת,
ערבי ליד הפסים בסביבת אשדוד כששתי רגליו קטועות. לא
רחוק מן המקום נמצאו 8 שקי אורז ו- 2 ארגזים עם
אקדוחים.
התברר שהערבי קפץ מהרכבת אחרי שזרק את השלל
הנ"ל ונראה שנכשל בזמן הקפיצה.....

27.10.43

.....ל

מוטריים שהמועצה הכפרית באשדוד נאסרה לרגלי
גניבת מכונות ירייה מהמחנה הפולני הסמוך. (יחידות
של הצבא הפולני שהצליחו להתחמק מהפולש הגרמני הועברו
לדרום מזרח בריה"מ ומשם - חלקם הועברו לארץ ישראל).

1.12.43

.....ל

2 תח-מקלעים, אהלים ועוד רכוש צבאי נגנב
מהצבא הפולני. המשטרה הביאה כלבים שהלכו בעיקבות
הגנבים. העקבות הובילו לבית אחד באיטודוד. נערך
חיפוש בבית אך לא גילו כלום.
על הכפר הוטל קנס קיבוצי של 500 לא"י. הכפר
מונה כ- 4000 נפש. יוצא כ- 12 גרוש לנפש, בערך.
אומרים שהכפר די מרוצה מהמסחר הזה.

6.7.44

.....ל

לפני כשבועיים ביקר סרג'נט ערבי מהצבא בכפרי
הדרום בסביבות נגבה, אסף את המוכתרים, ראשי הכפרים
וה"שבאב" ונאם על הצורך בהגברת הגיוס לצבא (הבריטי).
המוכתרים חתמו לו בפנקס מיוחד על ביקורו. כמובן, איש
לא התגייס.

שמעתי שעומדת להתקיים אטיפה של מוכתרים
לענייני הגיוס. מסביב לזה מתנהלות, בין הערביים, שיחות
על שמועות של גיוס חובה, אשר מטילות פחד והשתוממות גם
יחד, כי הרי הידיעות מהחזית הן שבריטניה מנצחת;

ושואלים: אם נכון הדבר - לשם מה הגיוס.....

20.9.45

.....ל

יעקבי מוסר: באיסדוד גר סנדלר יהודי שקוראים לו אברהים בנגזי. גר זמן מה בגן-יבנה ועבר לאיסדוד.

ביום חמישי ביקר בנגזי בגן-יבנה וחיפש את מאיר פנחסי (בגדדי). על השאלה לשם מה הוא מחפש אותו ענה: "תהיה מלחמה בין ערבים ליהודים וברצוני שמאיר פנחסי יודיע על כך לסוכנות".

למחרת נפגש מוסר הדברים עם עבדול חמיד מהכפר ברקה והוא סיפר כי ב- 12.9 התקיימה אסיפה באיסדוד שבה דברו על אפשרות של מאורעות ושיש להיות מוכנים לכך.

יעקובי חושב כי גם בכרקה התקיימה אסיפה דומה

לזו.

(מתוך "על התל" 10.1.47)

....חלק מהדברים האלה (מלט, אספקה לרפת, תפ"א) נמצא בבית האריזה בפרדס, והוכח שמשם גונבים (הערבים). גונבים כל הזמן: אנחנו מביאים באוטומובילים והם גונבים, אמנם בחמוריה.... להבטיח ע"י שמירה אי אפשר, כי ראשית - אין לנו נשק. בסה"כ יש לנו שני רובים איטלקים להגנת הנקודה - בו בזמן שידוע שהגנבים באים מזויינים בנשק אוטומטי ורובים אנגליים. אין טעם להוציא אנשים עם מקלות מול אנשים מזויינים.....

.....עד היום עולים עדרים של הערבים על השדות הזרועים שלנו. אמנם, לחבוא בגובה של היום לא יזיק במיוחד, אבל לא זו השאלה. ברור, שהשתלטות פיזית בעניינים כאלה אינה באה בחשבון.... פה יש צורך ביחסים - מה שהערבים קוראים "סיסה". בזמן ששוחים את ספל הקפה ומוכרחים לשוחח על עניינים - אז ממילא יוצא גם משהו על הנעשה בסביבה, בשדות, בין הרועים.... הדברים ניתנים להסדר ע"י שכנות טובה.

בעלי הקרקעות (צבי בר-אמוץ)

השלטונות הטורקיים, בתחילת המאה ה-20, חילקו אדמות בדירוס הארץ למשפחות ערביות חזקות שיוכלו להבטיח סדרי שלחון תקינים והכנסות כספיות לממשל הטורקי:

נציגיהם באיזור שלנו היו משפחת אבו חדרא, הבעלים של רוב הפרדסים והאדמות באיזור ברקא, גן-יבנה וביצרון.

באיזור יסור מלאה תפקיד זה משפחת דהוד-דז'ני. ערביי הכפרים היו אריסים לבעלי הקרקעות הנ"ל (שרובם גרו ביפו). הם קיבלו הלוואות מהבעלים ושלמו חובותיהם מהיבולים.

האדמות מדרום לקיבוץ היו בבעלות הכפרים ולכן היו מפוצלות לחלקות קטנות משפחתיות. אדמות אלה היו בין הפוריות בסביבה. חוקי הירושה הערביים בענייני קרקעות מסובכים מאד וקרה לא פעם שפלח עיבד חלקה בצל בגודל של 1/16 דונם, שמר על הגבולות הסביב ודרש מכל השכנים את זכויות המעבר לחלקו.

אדמות בבעלות יהודית

היו מספר חלקות בבעלות יהודית משנות ה-30; ביניהם היו פרדסי הבלגים, שטיפל בהם יורם גורודצקי בשטח מזרחית לקפס הבריטי ועוד 90 דונם צפונה ליסור. היה פרדס יהודי גם באיזור של "סיבוב בני עי"ש" וצמודנית לבית הקברות של גן-יבנה נרכשו חלקות ע"י יהודים ששירתו במישטרה.

היו גם חלקות קטנות של יהודים כגון: הוריהם של צבי וישראל אטקין, בשטח שהיום נטועים אצלנו זיתים; אדמות "תפארת ישראל", שנרכשו ע"י יהודים גרמנים בסוף שנות ה-30. מנהיג הקבוצה היה מר וולף, שבנה בית קומותיים ע"י כביש ביצרון.

אדמות שהיו בבעלותנו ביום העלייה לקרקע

עם עלייתנו עמדו לרשותנו אדמות אלה:

1. חלקות "א" (של היום), מצפון לכביש הנכנס לקיבוץ עד לאמצע חלקות הזיתים. אדמות אלה נדרשו ממשפחת לוינסון ועד זמן עלייתנו עובדו ע"י גבעת ברנר.
2. 3 חלקות בתוך אדמות הכפר יסור.
3. 2 חלקות ממזרח למחנה הצבא (של חברת "מגל" היום).
4. חלקה ע"י המקום שבו קם בני עי"ש.
5. חלקה קטנה באיזור שבו קם ביצרון החדש.
6. 140 דונם פרדס (פרדס א').
7. החצי הצפוני של הגבעה שלנו.
8. חלקה אחת על הגבעה בקרבת שטח "הפורח" של היום.

סה"כ: כ- 1200 דונם.

אדמות הפרדס נרכשו מבעלים יהודיים. ידוע היה, שהפרדס נטוע ברובו על אדמת קורקר ולעולם לא יניב יבולים גבוהים - אבל אמור היה להיות מקום מתאים להקמת הנקודה. אפילו האופטימיים ביותר בינינו לא האמינו שהבריטים ישחררו את הגבעה להתיישבותנו. היא שמשה להם כמחצבת קורקר לבנייה, נקודת תצפית והגנה על המחנה, מקום לאימוני ירי ובתיכנון רחוק - מקום לבית חולים אזורי לחיל האוויר הבריטי. (אמר לי

אחד המתכננים הראשיים של חיל האוויר הבריטי באיזור: המחפש צרות יקים ביתו ליד שדה תעופה. נוסף לרעש המטוסים, שילך ויגבר עם הזמן, הרי בהכרח יאריכו את המסלולים ויעשו את חיי החושבים השכנים לבלתי נסבלים!"

עם עליית הפלוגה הראשונה לבית האריזה בפרדס ביולי 1946 קיבלנו לידינו את האדמות הרשומות למעלה - וכבר ביום הראשון נאלצנו לבחור שומר שדות. היה צורך, מהיום הראשון לקיים מערכת יחסים עם הסביבה שתבטיח יבולים וביטחון. השגת מטרה זו היתה קשה בגלל פיזור החלקות בין הכפרים הערביים, עדרים שהתרגלו לרעות בפרדסי היהודים ומעבר של מאות כפרים בדרך שלנו בדרום לעבודה במחנה הצבאי.

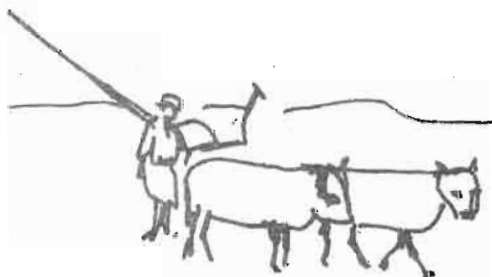
איסר קוטובסקי, תושב עין גנים ליד פתח-תקווה, היה הנוסע והיועץ למשפחת אבו חדרא ברוב פרדסיהם בסביבתנו. הוא היה אמין ובעל קשרים מצויינים עם נכבדי הסביבה. בימים הראשונים של שהותנו במקום "עשה אתי סיבוב" בכפרים (ואצל משפחת אבו חדרה) ועמד לעזרתנו בכל מקרה שנזקקנו לו.

אנשי גדרה, בני ה"בילויים" ממשפחות: חנקין, צוקרמן, וליבוויץ היו בעלי קשרים הדוקים במסחר וחקלאות עם הכפרים. הם עזרו לנו רבות ביחוד עם אנשי יסור. הנסיון עם בדואים, שרכשתי בגבולות, עזר לי הרבה - במיוחד במשא ומתן עם הרועים שהגיעו אלינו לאחר הקציר בכדי לרעות עדריהם בשלפים. מערכת היחסים עם הכפרים התפתחה לאט כי הפלחים היו טרודים בבעיות פרנסה.

במשך כשנה וחצי לאחר העלייה לקרקע רכשנו כ- 500 דונם נוספים: כ- 150 דונם מיהודים והשאר ממשפחת אבו חדרה באיזור ברקה ויסור. עקב ההסתה הקשה של ה"ועד הערבי העליון" היינו רוכשים את הקרקע בשם משפחת ערבית (לרוב - עבדול סאלם המוגרבי), מקבלים ייפוי כוח בשמנו מהרוכש וכעבור שנתיים-שלוש היינו מעבירים את החלקה לבעלותנו. שיטה זו היתה מסובכת ולעתים קשה ביותר לביצוע. (אחד מחבריה הפעילים ביותר של הועד הערבי העליון היה מחמוד אבו חדרה. אחותו מכרה לנו 90 ד' בין ברקה לגן-יבנה).

רכישת אדמות דז'ני - דהוד (ליד יסור)

בראשית 1947 נרכשה חלקה של 120 ד' משופט ממשפחת דז'ני. (מהכניסה למחנה הצבא ומזרחה לה). את החלקה הזאת עיבדו שתי משפחות מהכפר יסור והם לא הסכימו לוותר על זכותם לעבד את השטח הנ"ל. הם לא היו אריסים במובן המקובל, אלא חוכרים, שמדי שנה שינו להם את תנאי החכירה לבל תהיה להם חזקה אריסות. (חוק האריסות הבריטית קבע ש"אריס" הוא זה שעובד שטח (ללא ערעור הבעלים) באותם התנאים

מ- 15 עד 20 שנים וקימו מהשטח הנדון. רק ע"י פיצוי הולם והחתמת האריס על ויתור על זכויותיו בשטח ניתן היה לקבל את השטח לעיבוד באופן רשמי.)

לא הצלחנו להגיע עם המשפחות לעמק השווה. לכן, פנינו למשפחת חנקין בגדרה בבקשה שיתווכו בינינו. הם שכנעו את המוכתר של החלק המזרחי של הכפר (שבשיפוטו היו אדמות המריבה) ש"יכנס לתמונה". לאחר משא ומתן מייגע של מספר חודשים הצליח המוכתר לשכנע את שתי המשפחות לוותר תמורת

תשלום בגובה של מחיר הקרקע. המוכר עצמו ביקש, כדמי תיווך, משאבה שעמדה לרשותנו באחת הבירות. בלחץ המצב הסכמתי לדרישתו.

ביום המיועד יצאנו לחרוש את החלקה. המוכר ביים קטטה (בכדי שהוועד הערבי העליון יחשוב שהעיסקה בוצעה רק מתוך לחץ), הזעיק את אנשיו מהכפר. אלה צעקו ו"הלכו מכוח" (מכות לא רציניות ברוב המקרים). בסיכומי של היום קיבלנו את החלקה לעיבוד ללא החערבות המישטרה. (לי נשארה הבעיה, כיצד לשכנע את הקיבוץ לוותר על המשאבה תמורת החלקה).

עוד על משפחת אבו חדרה

לארבעה האחים היו ארבע חלקות (כ"א 105 ד') מקבילות לפרדס א' שלנו. לשניים מהם היו פרדסים: בדרומי היה הבית בעל שתי הקומות, בריכת השקיה (הבריכה ה"ורודה") ששימשה בקיץ למקום רחצה לילדיו ובריכת נוי מרוצפת באריחים כחולים. היו לנו איתו יחסי שכנות יפים והוא עזר לנו כמיטב יכולתו.

לחילמי אבו חדרה היה פרדס בשטח שבו נמצא האולפן היום ו"חדר המוזיקה" של המוסד היה ביתו. הוא היה עורך דין עויין-יהודים ופעל בכל אגודה שרשמה על דגלה השמדת היהודים. אחד המשחקים האהודים עליו היה לעקור עצים שנטענו בגבולו כגון - שדרת הקזוארינות לאורך הדרך מהגבעה עד לשער הפרדס. אנחנו נטענו והוא, או אנשי אמוניו, עקרו. הוא אהב לשכב על גג ביתו ובעזרת משקפת לצפות בנעשה בקיבוץ על הגבעה. בפגישות היה מדווח על בנים שנכנסו לאהלים של הבנות!

האחים היו באים עם משפחותיהם לשהות בקיץ בבתיים ושאר ימי השנה היו רק מבקרים מדי פעם את המועלים.

עדנן אבו חדרה היה נשוי ליהודיה ועזר לנו רבות בקשרים עם המשפחה ברכישת אדמות והכרת הסביבה. לימים נעשה לקצין במשטרת ישראל.

ערב מלחמת השחרור הלכו ונהדקו הקשרים עם הכפרים. הסתובבתי באופן חופשי בארבעת הכפרים. רכשנו במשך שנתיים מספר חלקות נוספות ועיבדנו אותן ללא הפרעות מצד הכפריים. עזרתי גם לאנשי באר-טוביה לרכוש קרקעות מכפרים מסמיה וקסטינה. בשני כפרים אלה היו לי גם סוכנים שרכשו נשק עבור ההגנה (נשק זה נגנב ממחנה צבאי בריטי שכך).

בהתקרב מועד פינוי הבריטים מהארץ החלו להופיע בכפרים סוכני הצבא המצרי. במסמיה הופיעו גם קצינים מצריים, שהיו להם קרובים בכפר ודרשו שהכפריים יפנו את בתיהם ל-10-15 ימים וע"י כך יאפשרו התקדמות מהירה של הצבא המצרי.

לפי הוראות מטה ה"הגנה" הסתובבתי בלילות בכפרים בניסיון לשדל את התושבים להשאר - בהבטחה שלא יאונה להם רע בתנאי שימסרו את נשקם לכיתות ה"הגנה". עוד ב-12 במאי עשיתי סיבוב אחרון בכפרים, אך ללא הצלחה. (אנשי גדרה הצליחו, אמנם, לשכנע את שבט הזרושי ורוב תושבי הכפר קטרה שישארו, אבל באיזורנו הסכימו רק בודדים להשאר. אלה הועברו לרמלה והם אזרחי ישראל עד היום).

הכפרים יסור וביחני המזרחית נעזבו מיד עם כניסת צה"ל לקמפ לידנו מאחר והם היו בציר תנועת צבאנו דרומה. אנשי יסור צלפו במשך

יום על צה"ל המחבטס במחנה. הצבא הגיב והחלה מנוסת הכפריים. הושאר פתח דרומה, ותוך כדי מנוסתם גרפו אנשי יסור איתם את תושבי ביטני המזרחית.

תושבי ברקה וביטני המערבית נשארו עוד מספר ימים ועזבו בלילה לפי הוראת הצבא המצרי שהתקדם מניצנים צפונה. ברוב המקרים היתה העזיבה - עזיבת בהלה. חלק הטמין כספו במקומות סתר בבתיים ובמשך חודשים לאחר גמר המלחמה חזרו בלילות לחפש מטמונים שלהם או של שכניהם.

אנשי הקיבוץ הארצי, שהיו פעילים במיגזר הערבי באותם הימים, האמינו שעם חתימת חוזה שביתת הנשק יחזרו הערבים לבתיים באזורים שבהם היו יחסים תקינים עך היהודים. לכן, התנגדו להריסת הכפרים העזובים. לעומתם, אנשי הקק"ל (ובראשם וייץ) עשו מאמצים להריסת הכפרים הנטושים, מתוך חשש שהבתיים העזובים ישמשו מוקדים לכנופיות שיתבססו שם ומהם יצאו לפעולות עויינות.

קרוב לשנתיים שמרנו על הכפרים הריקים. (חברים שלנו - שומרי שדות ואני, בתוקף תפקידי בוועדה הארצית לטיפול בערבים). השתדלנו לשמור על הבתיים אבל באו כנופיות יהודיות שפשטו בכפרים ופירקו כל מה שהיה ניתן לפירוק. בסוף נאלצנו להסכים להריסת הכפרים.

אחת הפעולות המכוערות שנעשתה באותם הימים היתה הריסת בתי קברות ערביים. לא ייתכן שכל קבר יהודי יהיה קדוש אבל מותר להרוס קברים ערביים.

ה ב ר י ט י ם

באיזור מיזור החוף התיכוני נמצא אחד מריכוזי מחנות הצבא הבריטיים הגדולים ביותר שבארץ, ריכוז שרובו ככולו הוקם בימי מלחמת העולם השנייה. במיוחד רב היה מספר המחנות באיזור שביץ גדדה לג'וליס. בשטחי המיזור שבאיזור זה נמצאו גם מספר שדות תעופה צבאיים ומתקנים הקשורים בהם.

מבין המחנות יש להזכיר את מחנות ג'וליס, ניצנים, קסטינה, מחסני ואדי צאראר, צריפין, רמלה וסדנאות בית נבאללה... שדות תעופה צבאיים נמצאו בתל-נוף; בית דאראס ובחצור (קסטינה).

מחנה בצבא הבריטי ("קמפ") - (צבי בר-אמוץ)

"קמפ" שכץ בין קיבוצנו והכפר יסור. מערכת יחסינו עם המחנה התפתחה מעויינות מוחלטת (לפני עלייתנו לגבעה) ליחסים ידידותיים, שהביאו למסירת המחנה לידינו ב- 15 במאי 1948 (יום אחרי שהבריטים עזבו את הארץ רשמית ויום הכרזת העצמאות).

חשוב לדעת, שבראשית 1946 הצליחו אנשי אצ"ל לחדור למחנה ולחבל ב- 26 מטוטים. כחוצאה מכך גורשו היהודים שעבדו במחנה ונמנע מעבר יהודים באיזור. החיילים בשמירה היו יורים ללא אבחנה על יהודים שעברו בסביבת המחנה ולפעמים אף על חקלאים שעבדו אדמותיהם בסביבה.

פחד פן יתנכלו לנו הבריטים הביא את המוסדות המיישבים לרחות
את עלייתנו למקום, ואלמלא עידודם של אנשי הקק"ל ואמונתנו שנוכל
להסתדר עם הבריטים, ספק אם היינו עולים באוגוסט 1946.

(מחוך "על-החל" 10.1.47)

..... השכנות עם הקמפיים (מחנות הצבא הבריטיים) טרם
השתקפה בחיי היום-יום שלנו. עקב המצב הפוליטי המחמיר -
הולכת וקשה גם השכנות. נפסק עיבוד החלקות הנמצאות ליד
קמפ גדרה. מתרבים סיורים של רוכבי אופנוע מסביב
לנקודתנו וגם לא נעים להפגש בשדות מרוחקים עם חיילים
מזויינים המטיילים בקבוצות.

למרות המצב הפוליטי יש צורך בטיפול בשכנים אלה.
אפשר להסביר הרבה, יש לקשור איתם קשרים, להזמין
אלינו - והאנשים הדרושים לכך נמצאים אצלנו. כדאי הדבר
כל עוד לא התפתחו העניינים בכיוון בלתי רצוי - כי אז
קשה להתזיר דברים שנעשו.

בהתחילה יש לכוון את היחסים (במידת שיתהוו)
באפיק הנכון ולשמור על הדיסטאנס וביחד עם זה -אדיבות
לא מופרזת.....

(המשך השיחה עם יעקב נחתומי)

ש. האם היה לנו קשר רשמי עם השלטונות הבריטיים?
האם לא היה צורך ברשימות ומסמכים בכדי
להקים יישוב?

ת. לא היה שום קשר רשמי. להיפך! השתדלנו להעלים
מהם לגמרי את התוכניות שלנו. אנחנו היינו "קבוצת
פועלים שכירים שבאה לעבוד בפרדסים". את הרגישות
והעצבנות של האנגלים במחנה הצבא אפשר להדגים
בעזרת סיפור קצר זה: באנו עם אנשי הסוכנות
היהודית לבקר במקום החיישנות המיועד. לא העזנו
לגשת עם המכוניות עד לגבעה, מחשש לחגובת האנגלים.
השארנו את המכוניות ליד פרדס כהן (של היום)
והלכנו ברגל לסייד בגבעה. כשחזרנו ראינו מרחוק,
שקבוצת חיילים אנגלים מתזיקה בנהג ומרביצים לו
מכות נאמנות. התברר, ששאלו אותו לאן הלכו הנוסעים
שלו. הוא לא ידע להשיב - והאנגלים חשבו שיש להם
עסק שוב עם אנשי אצ"ל.

עברו מספר שבועות עד שהתחילו להרגע. לאחר
שעלינו להתיישב על הגבעה עצמה - חששותיהם גברו.
הם העמידו פרוד' קטורים ענקיים והאירו את הגבעה
כל הלילה. במשך כחצי שנה עוד המשיכו להשתמש
ב"מחצבה" שלנו כמסווח ירי וכמקום לאימונים
באופנוע. כשנוכחו לדעת, שיש להם עניין עם
"חקלאים שלווים" ולא עם פלוגת טרוריסטים - השתנה
יחסם ואז התחילו מגעים חיוביים עם מפקד המחנה.

לפנינו מקרה שיאלר את יחסי היהודים-ערבים-בריטים באותם ימים (ינואר 1948):

* ממחנה אימונים של החי"ש בגן יבנה יצאו 2 כיתות (25 איש) לסיוור. הם הצטיידו רק בשני אקדוחים ושני רימונים מחשש להיפושטים והחרמות ע"י המשטרה הבריטית. בדרך נתקלו במארב של כפריים מאבו-סווירה (בדואים משבט ערב סוכריר). רק 14 בחורים הצליחו להתחמק ולחזור לבטיס. יחידותינו שיצאו בצילוד (נשק) מלא במגמה להציל את ה- 11 הנעדרים - נמנע מהם לפעול בשטח בגלל נוכחותם של כוחות צבא ומשטרה בריטיים, שהקדימו לבוא לשטח. למחרת היום הובאו ע"י הצבא הבריטי לגן-יבנה גופותיהם של ה- 11 - כולן עירומות, מושחתות ומרוסקות אברים. הוחלט במטה החסיבה לבצע פעולת תגמול נגד כפר המרצחים אבו-סווירה. כשפרצו כוחותינו לכפר התברר שכל התושבים, לרבות הלוחמים, עזבו את הכפר בעוד מועד מפחד נקמה וברחו לחולות. כל בתי הכפר פוצצו. (לאחר מכך התברר שאנשי הכפר הוזהרו ע"י הבריטים). * (25 איש מבני ראשון לציון)

לקראת הפלישה הצפויה של הצבא המצרי (עם סיום המנדט הבריטי ב- 15 במאי 1948) היה הכרח לטהר את מרחב הדרום מהכוח הערבי - מקומי וה"מתנדבים" הזרים (העיראקים, לדוגמה). בהתאם למגמה זו השתלטו יחידות "גבעתי" על הכפרים עקיר וקטרה ופירקו את התושבים מרוב נשקם. עם פעולות אלה החלה הבריחה מהכפרים.

(מחוך "הוראות כלליות של חסיבת "גבעתי"):

"מבצע "ברק" שלב א'

..... מטרתה: 1. לחזק את הבטחת המרחב שלנו... על ידי התקפות על מרכזי הפעילות הערבית (שטח ההשפעה - יבנה-איסדוד-מג'דל).
2. לשלול מן האויב בסיס חשוב בעתיד; להקטין את הכוח הקרבי בשטח ע"י יצירת בהלה כללית ושבירת המוראל שלו...
... אפשר להניח, שמכה שתונחת על אחד או יותר מהמרכזים הגדולים כגון: יבנה, איסדוד, באשיט, בית דאראס וכו' - תגרום לנדידתם של בני היישובים הקטנים יותר בשטח. תוצאה זו אפשרית, ביחוד, בהתחשב עם גל הבהלה שעבר לאחרונה את הארץ....."
לפי הוראות אלה הותקף בית-דאראס (שהיה ידוע ככפר של מרצחים), שבו היו כ- 250 לוחמים מזויינים ברובים, תת-מקלעים, 4 מקלעי ברן ו- 2 מרגמות. כתוצאה מהשתלטות על הכפר - ברחו התושבים לכיוון איסדוד. חיילנו נזהרו מלפגוע בבתי לוחמים, זקנים, נשים וילדים שחלפו על

פניהם. עם כל גודל ה"חשבון" עם כפר מראחים זה שידי תושביו היו עקובות מדם יהודים - הקפידו אנשינו על טוהר נשקם. אולם על הרכוש לא חסו: פוצצו את בתי הכפר והעלו גרנותיו באש.

מעשה דומה חזר בכפר באשית שהוכנע לאחר שסירבו להתפרק מנשקם. באותו יום תקפו יחידות "גבעתי" את ביטני המזרחית והמערבית. כתוצאה מזה הייתה בריחה המונית לכיוון יאסור, מסמיה ואיסדוד.

(מתוך פקודת מבצע "ברק" שלב ב')

...."המטרה: לנצל את הצלחת שלב א' ולהשלים את פעולת הטיהור כדי לאפשר לחטיבה להיות במצב של כוננות מלאה ב- 14 במאי 24.00. השיטה: א).....ב).....ג) להקיף ולפרק את נשק הכפר ברקה...."

כיבוש ברקה: הוחלט לשדל את תושבי הכפר, באמצעות רמקול, לא לברוח ולמסור את נשקם (לפי ש"י: כ- 80 רובים וחת-מקלאים ומקלע קל) - תוך הבטחה שאם כך ינהגו לא יאונה להם כל רע.

....נערכו במבואות הכפר והיכו לתוצאות שידוליו של הרס"פ ברמקול. אולם, לא היה עם מי לדבר. שכן עוד ברגע שערביי הכפר הבחינו בתנועות הגדוד לעבר כפרם - נסו לכיוון איסדוד....

(מתוך שיחה עם צבי בר-אמוץ)

ש. לאן ברחו תושבי הכפרים מהסביבה שלנו?

ת. רובם נדדו דרומה (חוץ מתושבי קטרה, שליד גדרה, שעברו לרמלה). בשלב ראשון הגיעו למג'דל (אשקלון, היום) ואחר כך לעזה.

ש. האם נשארו בעזה לאחר מלחמת השחרור?

ת. תוך כדי המלחמה השתלטו על מחנות הצבא (הבריטיים) דרומית לעזה ו"התישבו" בהם.

ש. והיום?

ת. היום נמצאים רובם במחנה נוסיראט. בתוך המחנות גרו במשך שנים בשכונות בעלות שמות הכפרים שמהם ברחו (יסור, ברקה וכו'). היו מהם שלקחו איתם את מפתח ביתם (בכפר) ובביקור אצלם במחנה היו מספרים על הבית שאליו עוד מעט יחזרו.

"רכישת" המחנה הצבאי שליד הקיבוץ

(מפי צבי בר-אמוץ)

...זאת היתה פעולה שתוכננה ובוצעה ע"י קבוצה קטנה של חברים ובראשם המא"ז ז'קו פרחי. ידענו, שהבריטים עומדים לפנות את המחנה ב- 15 במאי. למדנו מהנסיון של קיבוץ ניצנים (שגם בקרבתו היה מחנה צבא בריטי), שבגלל פינוי מוקדם של הבריטים, ללא ידיעת הקיבוץ, - הצליחו הבריטים מהסביבה ל"פרק את המחנה לגורמים", להשתלט עליו, למסרו לכנופיות ולאחר מכן לצבא המצרי. בגלל זה היו אנשי ניצנים במצב נחות ונאלצו לפנות את הקיבוץ בהתחלת המלחמה.

לאור הנסיון הנ"ל ובידיעה שמצב דומה עלול להיות גם אצלנו, טכסנו עצה איך "לרכוש" את המחנה. אני הייתי נציג רשמי של הסוכנות היהודית במשא ומתן עם הצבא הבריטי על רכישת מחנות הצבא בחל-נוף, קסטינה (חצור), ג'וליס, ודי-סראר (בדרך לירושלים) ובית דאראס (ליד באר-טוביה). בתור נציג של הסוכנות היתה לי כניסה חופשית לכל המחנות הנ"ל.

(מפי ז'קו פרחי)

...היה ברור לי, קודם לכן, שאם יחדור למחנה (אחרי יציאת הבריטים) כוח ערבי עויין - החיים בנקודה שלנו לא יהיו חיים. חזקו את הרגשתי זו ההתנגשויות המתמידות שהיו לנו בדרך לקיבוץ עם בעל הכרם השכן: שייך בעל זקן אדום (טיפוס מרושע בשם עבדאללה דרוויש). משום כך חפשתי דרך לחדור למחנה הצבא בנימוקים שונים בכדי להיוודע על מועד הפינוי. ידעתי, שנוצר "בלגן" רציני במפקדה הבריטית בעזה, בערבוביה שנוצרה, החלטנו יחד עם צבי בר-אמוץ, שאנו נסעו בשמו כי הוא (בתור נציג הסוכנות היהודית) קנה מהמפקדה הראשית שלהם את מחנה קסטינה (המחנה ליד הקיבוץ).

כמה ימים לפני הפינוי נגשנו למפקד המחנה בכדי למסור לו "רשמית" למי יהיה שייך המחנה, לפני המוסכם, לאחר עזיבתם. נגשנו תחילה לכניסה הקרובה אלינו והתקבלנו, להפתעתנו, ע"י כמה צרורות של מקלע "ברק", שהיה מוצב במרכז המחנה (חסם היה מרוכז ציוד יקר שלהם בתוך מעין "מצודה"). בו במקום החלטתי, שאם האנגלים חוששים מכניסתו דרך ה"כניסה האחורית" - יתכן שיסנו את יחסם (לא ידעו את זהותנו) אם נבוא דרך הכניסה הראשית. וזה בדיוק מה שקרה.

בסער הראשי הודענו, שרוצים לדבר עם מפקד המחנה בעניין חשוב מאד. נפגשנו. הסברתי לו את המצב ואף הצעתי לו, שאם יש טפק בלבו בעניין קניית המחנה ע"י הסוכנות - יכול הוא להתקשר מיד עם המפקדה בעזה ולוודא את העניין. הצעתי זו נבעה מהמחשבה שבעזה יהיו עטוקים מאד בענייני הפינוי הכללי ולא ימצאו את ה"מסמך" שהסתמכתי עליו (ואשר לא היה ולא נברא). ליתר ביטחון נסיתי את יעילותו של אמצעי ישן-נוסן: לשחד את המפקד. לא יכולתי לנבא את תגובתו, אך אמרתי לעצמי: "לכל היותר יוכל לאסרני או לגרשני מפניו". תגובתו היתה ג'נטלמנית בהחלט. אמר: "שמע בחור! בהודו ניסו לשחד את אבי, שהיה קצין בריטי גבוה ולא עלה הדבר בידם. גם אחי לא הצליחו!" נפרדנו.

חברינו, שחיכו בטנדר, הצליחו בינתיים לקרור יחסים מוצלחים יותר עם החיילים הבריטים ששמרו על "המצודה". ביחוד קשרו קשר טוב עם הסמל. קשר זה התבטא בעיקר על... פרגיות צלזיות (בכמות ניכרת) ועל ארגזי בירה (בכמות ניכרת עוד יותר). בעצם זה היה מנהגנו איתם מזה כמה ימים. בהזדמנות זו הוספתי כמה עשרות לירות שטרלינג בידי הסמל.

ביום הפינוי (ה-13 או 14 במאי) הודיעו לנו החיילים: "בעוד שעות ספורות אנו עוזבים!" מרגע זה עקבנו אחרי תנועותיהם מראש הגבעה שלנו. הספקנו להבחין ביציאתם והיינו מוכנים לחדור למחנה.

היינו רק 5 בחורים - חמושים בנשק אוטומטי (טומיגנים וסטנים) כשמכונת היריה שלנו (בראונינג), בידי מולי, מוצבת בראש הגבעה שלנו ומכוונת למרכז המחנה. היה ויכוח בקיבוץ אם מותר לנו להוציא כוח כזה מחוץ לגבולות הקיבוץ, אך לבסוף הכרענו בחיוב. הספקנו להקדים את הערבים רק ב- 10-15 דקות, (דומני, שהיו בעיקר אנשי יסור). הם היו כ- 30-40 איש, חמושים ברובים בלבד. לערבים הפולשים התברר מהר מאד שבנסיבות שנוצרו היחרוץ הוא שלנו - ונסוגו בהדרגה.

כעבור שעה, בערך, כל המחנה היה בידינו (ובמשך יום, בערך, הצלחנו להוציא את רוב הציוד מ"המצודה"). באותו יום הודענו לקציין חטיבת "גבעתי" בגדרה ש"מחנה חצור" עומד לרשות החטיבה ושהוא מתבקש לשלוח כיתה מוגברת, על נשקה, לשמור על המחנה. תשובתו הייתה שלילית בהחלט - או משום שלא עמדה לרשותו, או משום שלא הביין את חשיבות העניין (שדרך המחנה נפתחה דרך אלטרנטיבית ובטוחה יחסית ליישובי הדרום). הצלחנו להשיג ממנו רק כמה רובים אך נאלצנו לשמור במשך כמה לילות על המחנה בכוחות עצמנו ובנשק שלנו. ומכאן השם "מחנה חצור".

כעת יכולנו לנשום לרווחה - יחסית.

חוך זמן קצר הפך המחנה למשכן המפקדה של חטיבת "גבעתי".

